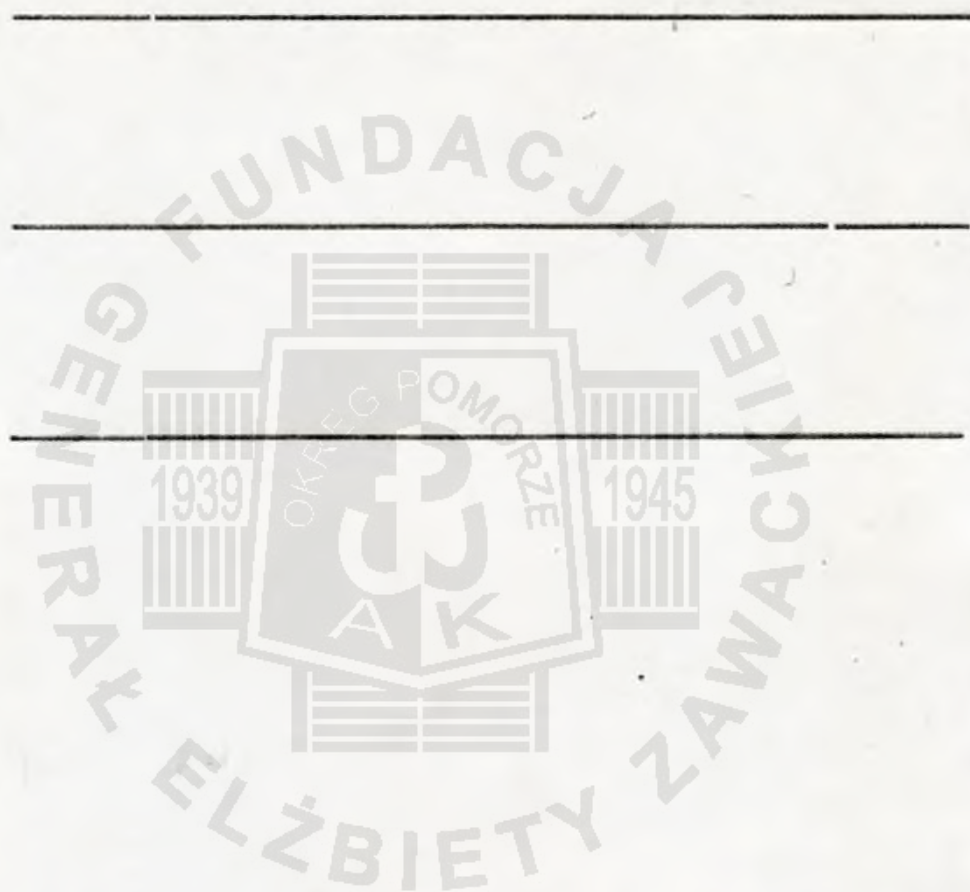

MEMORIAŁ
General Marii Wittek

Zesłuzenie teorii: 1999r.
oprac. A. Rajewski 2013

Adres

10-544 Olsztyn

LHP

rel. brude 2007

BATEROWNA Wanda Lucyna
zam. Skubisz (1948)

1878/USK

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

1878/WSK

.....
BAJERONA Wanda Lucyna
.....

zam. Skubisz
.....

I./1. Relacja ✓ k. 2. s. 4

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące delatora ✓

II. Materiały uzupełniające relację

III/1. Materiały dotyczące rodziny relatora

III/2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III/4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r.

III/5. Inne .....

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne : 4

VI. Fotografie

I Relacja

I/1 Relacja według schematu relacji o wojennej służbie
kobiet - żołnierzy w I i II Armii Wojska Polskiego
w latach 1939-1945

relacja wypełniona własnoręcznie przez Władę Bayerównę-Skubisz
żołnierza I AWP, batalion kobiety E. Płater, plut. "Gęźnarki", drucik
(1943-1945), K. 2. s. 4. podpis własnoręczny, 1999 r.

I/3 Inne materiały uzupełniające relację

Karta informacyjna, wypełniona własnoręcznie przez Władę Skubisz
podpisana, 1989 r. K. 2. s. 3

Ankieta personalna Władę Skubisz wypełniona własnoręcznie
i podpisana b.d. K. 1. s. 2
(1967 r.?)

Schemat relacji o wojennej służbie kobiet-żołnierzy W I i II Armii Wojska Polskiego w latach 1939-1945

Relację można sporządzić również w sposób opisowy uwzględniając punkty schematu ale nie rozdzielając opisu na poszczególne punkty.

I. DANE OSOBOWE

- 1. Nazwisko (także panińskie z datą zmiany), imiona *Lucyna*
Handa Bajerska - Skubisz
meżatka od 1940-48 r. do 1978 r. (śmierć męża) obecnie wdowa
- 2. Data i miejsce urodzenia (w przypadku wsi podać powiat) *30.X.1923 r. Sejny*
voj. Suwałskie
- 3. Imiona rodziców, nazwisko panińskie matki, dane o ich pracy zawodowej i społecznej *Walenty | Karolina Sierkowska - matka 5-9a dzieci*
urzędnik - policjant
- 4. Obecny adres składającej relację, nr telefonu *527-73-97*
10-544 Olsztyn ul. Herminiska 136/3

II. DANE ŚRODOWISKOWE

- 1. Wykształcenie (nazwy szkół i lata ich ukończenia) *średnie, egzamin*
ekstermistyczny - zawód aktorka *aktorski*
- 2. Miejsce zamieszkania przed 1939 rokiem *Halkonysk*
voj. Białostockie
- 3. Czym zajmowała się przed 1939 rokiem (nauka, praca-jaka?) *simonajun*
- 4. Przynależność do ZHP, PCK, PWK, ZMW, Sodaliczja Mariańska

III. UDZIAŁ W KAMPANII WRZEŚNIOWEJ 1939 ROKU

Przydział, funkcja, służba wojskowa lub udział w obronie cywilnej, służba sanitarna

IV. DANE Z OKRESU LAT 1939-1945

Nauka, praca, udział w konspiracji (jakiej?)

1. Kiedy i w jakich okolicznościach znalazła się w ZSRR? (wywiezienie, aresztowanie, ewakuacja, miejsce pobytu – charakter pracy)

Departowana z matką i rodzeństwem w 1940 r. III, z Holkowska. Północny Karachstan - Kijaty (latem) 150 km od Pietropawłowa. Robotnica - ogrodnictwo w elewatorze zbożowym, zimę - budowa piramid ze śniegu w celu mrożenia herenów. ^{przenoszone} suszenie zboża wilgotnego (z miejsca - na miejsce pętnowości)

2. Moja droga do wojska polskiego (mobilizacja - podać przez kogo zmobilizowana i kiedy, zaciąg ochotniczy)

Droga mobilizacji 1943 r. powołana przez Sowiecki Rejonowy Komisariat Wojskowy do armii. Zarządzenie 02/06005 obwód Północno Karachski. Miejska Rada Kijaty

3. Data rozpoczęcia służby w wojsku i data zdemobilizowania

1943 r. 0.7 do 05.45 Wojsko Polskie

4. Nazwy kolejnych jednostek, w których odbywała służbę wojskową

Bat. Kobiecicy im. Em. Plater - pluton Tęczyński kilka miesięcy - następnie Teatr 1-szej Dywizji im. T. Kościuszki Dołm Żołnierska - Lublin, Dom Żołnierski Łódź gdzie zostałam zdemobilizowana

5. Jakie wykonywała zadania i jakie zajmowała stanowiska lub funkcje w wojsku

w Bat. Kob. E. Plater plut. Tęczyński następnie „drużyna”. Wykłady por. J. Rudolfin

6. Jakie przeszła przeszkolenie w wojsku (szkoły, kursy, itp.)

7. W jakich bitwach brała udział (miejscowość, data, odniesione rany i kontuzje, gdzie i kiedy?)

z Lublina - Yarnolin - przy frontowej występy (moje wolny samol. niemieckich)

11-3
8. Stopień wojskowy w chwili demobilizacji (data ostatniego awansu)

st. sierżant

9. ~~Odnaczenia bojowe, państwowe i społeczne~~

V. ŻYCIORYS POWOJENNY

1. Dalsze kształcenie się. Warunki rodzinne. Praca zawodowa i działalność społeczna. Wpływ służby wojskowej na życie powojenne. (Jest bardzo pożądane nadsyłanie oddzielnych wspomnień przedstawiających losy wojenne i powojenne)

Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi 1940 r.
Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski 1973 r.
Zasłużony Działacz Kultury
Za Wolność i Zwycięstwo
Za Udział w Walkach o Berlin

I W. D. P. Lenin - Berlin (Odnaczenie Kosciuszki) 1
Odnaczenia regionalne (za Warszawy i Mazur - Zastużony) 2

po demobilizacji 1945 r. pracował w Domu Żołnierza - Łódź, Teatr Młodzieżowy Łódź 1945-1947, Teatr Młodego Aktora Wrocław 1947-1949 r., Teatr im. Jaracza Olsztyn 1949-1954 r., Teatr Polski - Bielsko Biala 1954-1962, powrócił do Olsztyna 1962 do emerytury - 1987 r.

2. Z jakimi trudnościami życiowymi borykała się bezpośrednio po wyjściu z wojska, czy korzystała z pomocy władz państwowych czy społecznych?

Pracował po przejściu na emeryturę (dorywco)

3. Obecne źródło utrzymania (emerytura, ~~renta~~ z ogólnego stanu zdrowia, renta inwalidy wojennego, ~~renta rodzinna~~, renta wdowia, proszę uwzględnić grupy inwalidztwa)

deportowana 1940 r. - do 1945 praca w Kujawach

4. Obecny stan zdrowia

Wymaga stałej opieki lekarza!
Endoproteza lewej nogi, złamana noga 1997 r. (zduplikowana)
Rwa kulszowa b. bolesna. 3 hospitalizacje w tym w szpitalu w Bydgoszczy z powodu stanów - reumatyzm!!! 6

5. Z jakiego rodzaju pomocy służby zdrowia korzystała ?

Ambulatoryjne
lub.

Szpital Wojewódzki w Olsztynie, endoproteza - 1991-2.r
nogi lewej. 1997 r. złamano nogę (gips) oługu leżenie

6. Czy była represjonowana po wojnie (sama autorka lub jej rodzina,
aresztowania, śledztwo, okoliczności, data i miejsce)

7. Krótka charakterystyka najbliższej rodziny, jej losy wojenne, a także
szczególniejsze sytuacje życiowe rodziców, rodzeństwa, męża, dzieci – ich
wykształcenie, zawody, zajmowane stanowiska.

Ojciec prawdopodobnie zginął w Międzywoje.
Siostra najst. zmarła w Kijaju na syberii. Mama Karolina
zmarła w Olsztynie 1987 r. Janina ur. 1920 r. po powrocie
z Syberii zamieszkuje w Łodzi od lat na emeryturze (urzędnik)
Brat Stanisław, Rom. W.K.R. Bielsko-Podlaskim p. pułk.
zmarł na zawał serca w 1980 r.

Pożądane załączenie :

- dokumentów, wspomnień i fotografii dotyczących okresów przedwojennego, kampanii wrześniowej oraz okresu wojennego
- wykazu książek i artykułów, w których wzmiankuje się o służbie wojskowej autorki relacji i o jej formacji
- bardzo prosimy o podawanie , na nadsyłanych fotografiach, daty, nazwy jednostki, miejsca oraz w miarę możliwości imion i nazwisk osób tam uwiecznionych.

Czytelny podpis

Kaśka Rajer-Skubisz

Data .....

1123 21/124
360 86/349

ANKIETA PERSONALNA

1. Nazwisko i imię ..... Skubisz Wanda

2. Imiona rodziców ..... Klementy Karolina

3. Nazwisko panieńskie ..... Bayerowa

4. Data i miejsce urodzenia ..... 30 X 1923r Sejny

..... woj. Suwałki

5. Aktualne miejsce zamieszkania ..... Warmińska 136 m3

..... ulica, nr domu, miejscowość

..... 10-544 Olsztyn

6. Posiadany stopień wojskowy ..... w 1945r sierżant

7. Stan rodzinny /mężatka, panna, wdowa itp/ ..... wdowa

8. Wykształcenie - tytuł naukowy ..... średnie aktorka

9. Opisać przebieg służby wojskowej, datę powołania, datę zwolnienia,

zajmowane funkcje w czasie działań wojennych, pełne nazwy jednostek

wojskowych ..... 1943r na terenie Z.S.S.R. Sułce

Batalion Kobiecy im. Emilii Plater Pluton łączności

III 1944 przenieśiona do Teatru i woj. Dymarz na terenie Z.S.S.R.

1. IX 44r Dom Żołnierza Lublin 18 III 45r Dom Żołnierza

Łódź - aktorka zdemobilizowana 6. X 45r w Łodzi

1946-49 Teatr Młodego Widza - Wrocław 1949-54 Olsztyn Państw. Teatr im. St.

1954-62 Bielsko-Biala Teatr Polski 1962-84 ponownie Olsztyn → Jarosław

10. Opisać pracę zawodową od 1939 do chwili obecnej, własne gospodarstwo,

zajmowane funkcje ..... uczelnia .. praca w Szpitalu

na roli .. do czasu mobilizacji Rejo Piefropartostka

dalej jak wyżej ..... (Kazachstan)

11. Podać funkcje w pracy społecznej po zwolnieniu z wojska do chwili

obecnej ..... w Teatrze Bielsko-Biala członek

Prac. Kultury i Sztuki w Olsztynie Prez. Komisji Rewizyjnej (15 lat)

Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru i

Filmu

172-4

Zak. Prac. Kultury i Sztuki

srebr odznaka Zasłużony Działacz Związku
srebr odznaka - Zasłużony z Pracownik Zgromadzenia
Złota " Zasłużonym dla Harumi i Mazur

Odznaka - Zasłużony Działacz Kultury

12. Wymienić ważniejsze posiadane odznaczenia państwowe i wojskowe
Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi... Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski
Medal z okazji udziału w walkach o Berlin
Medal Złoty i Wolności... Odznaka Kosciuszowska
13. Podać wysokość posiadanej emerytury, renty inwalidzkiej, renty wyjątkowej... *jeżeli pracuje*
14. Podać warunki mieszkaniowe, socjalno bytowe ilość izb... *2 pokoje*
z Ruchnią i Tawienką... warunki bytowe dobre
mieszkanie z Matką (88 lat)
15. Jeśli Koleżanka posiada ciekawe wydarzenia z okresu wojny w czasie walk, z całego okresu powojennego do chwili obecnej, krótko opisać. Można dołączyć oddzielną relację jako załącznik do ankiety.
Tawienka... no lot samolotów niemieckich... nagle alarm - rozbiegliśmy się, było to zolta Yarrowina... ma polame w lesie jesien 1944r
... wiodokija - zotumie... to odwołanym alarmie
... program kontynuacji... Harzawa Kalendarz
16. Czy Koleżanka pragnie wziąć udział w III Złocie Platerówek, odbyw. być zorganizowany z okazji 40 lecia PKWN w maju lub wrześniu 1984 r. ... *tak jeżeli warunki pracy pozwolą*
17. Napisać inne uwagi warte uwzględnienia w planowanym wydawnictwie albumowym o Platerówkach... można dołączyć oddzielną relację jako załącznik do ankiety... *Marek Skubisz - aktor - pracę artystyczną wczepieni... w Orlowu... w Murzynie (gdzie grał rolę Robieca)*
18. Ilość dzieci, ich imiona, nazwiska, jakie posiadają zawody, co robią zajmowane funkcje w zakładach pracy i instytucjach - można dołączyć oddzielną relację do ankiety. ... *Syn... Marek Skubisz w 20 r. 1952 r w Olsztynie... i inżynier Uniwersytet Jdański Geografia - prace w szkolnictwie*

U w a g a: do ankiety załączam zdjęcie jak do dowodu osobistego oraz inne - razem 4 szt. proszę o zwrot zdjęć.

Marek Skubisz
podpis wypełniającego ankietę

u 2601801/A-41250184

K A R T A I N F O R M A C Y J N A

- 1. Nazwisko i imię..... Skubisz Handa
- 2. Nazwisko rodowe ..... Bajerkówna
- 3. Imiona rodziców ..... Karolina Halczy
- 4. Stan cywilny obecny ..... wdowa
- 5. Czy powtórnie wychodziła za mąż - kiedy? podać nazwisko męża
..... /
- 6. Data i miejsce urodzenia ..... 30.X.1923r Sejny
woj. Suwałki
- 7. Pochodzenie społeczne /chłopskie, robotnicze, inteligenckie/
..... inteligentkie
- 8. Miejsce zamieszkania przed 1939 r ..... Holkowo
woj. Białystok
- 9. Czym zajmowała się przed 1939 r /nauka, praca/ ..... handla
- 10. Obecne miejsce zamieszkania /dokładny adres, ewent. telefon/
.. 10-544 Olsztyn ..... Harmoniska 13b.m.3
telefon 27-73-97
- 11. Wykształcenie ..... średnie
- 12. Kiedy i w jakich okolicznościach znalazła się w ZSRR ?
/wywiezienie/ aresztowanie, ewakuacja, miejsce pobytu -
charakter pracy/ ..... Kazachstan - Kijaty - Soschoz
praca na roli - przy odbiorze zbioru
Elenatowy
- 13. Moja droga do wojska /mobilizacja, zaciąg ochotniczy/
..... mobilizacja
- 14. Data rozpoczęcia służby wojskowej w LWP i data zdemobilizowania
1943r październik ..... 6.X.45r ←
- 15. Nazwy kolejnych jednostek, w których odbywała służbę wojskową
.. Bat. Kobiet k. Sielcach k. Moskwy
.. Teatr i Dux im J. Kościuszki Dom Żołnierza - Lublin
.. Dom Żołnierza Łódź - aktorka - sierżant
- 16. Jakie wykonywała zadania i jakie zajmowała stanowiska w wojsku
.. Bat. Kob. kompania Łezkości
.. Teatr im J. Kościuszki - aktorka

17. Jakie przeszła przeszkolenie w wojsku /szkoły, kursy itp./

..... Łącznościowa .....

18. W jakich bitwach brała udział /miejsowość, data, odniesione rany, kontuzje, kiedy, gdzie/

.....
..... za sztabem zespół teatru .....

19. Stopień wojskowy w chwili demobilizacji i obecnie / data /

..... st. sierżant ..... Zastwiony Działacz Zaw.

20. Odznaczenia bojowe, państwowe i społeczne

Medal za udział w walce o Berlin ..... Zastwiony prac. Kultury i Sztuki
Zastwiony dla Honoru i Matury ..... Zastwiony prac. Łączności
Krzyż Kawalerski ..... Odr. Polski ..... Medal Zwycięstwa i Wolności

21. Praca po zdemobilizowaniu aż do chwili obecnej / zawód i stanowisko/

..... Medal 40-lecia Pol. Lud. ..... Odznaka Kosciuszowska
a/ zawodowa ..... aktorka ..... Dom Zet Łódź ..... Teatr Młodzież Wrocław
Teatr Polski - Bielsko Biala ..... Teatr im. St. Jaracza Olsztyn

b/ polityczna ..... Z.B.O.H.i.Z. .....

c/ społeczna ..... S.P.A.T.i.f. .....

22. Przynależność do organizacji politycznych i społecznych

..... Z.B.O.H.i.Z. ..... S.P.A.T.i.f. .....

23. Obecne źródło utrzymania /emerytura, renta z ogólnego stanu zdrowia, renta inwalidy wojennego, renta wyjątkowa, renta rolna, renta specjalna, renta wdowia /uwzględnić grupy inwalidztwa/

.....
..... emerytura .....

24. Obecny stan zdrowia

..... dystrofia ..... z nysrodnienia stawów biodrowych .....

25. Z jakiego rodzaju służby zdrowia korzysta /lecznictwo rejonowe, przychodnia MON, przychodnia MSW, przychodnia kombatancka/

.....
.....
.....

1/22

26. Z jakimi trudnościami życiowymi borykała się po wyjściu z wojska .....

27. Czy była prześladowana przed wojną .....

28. Czy była represjonowana po wojnie .....

29. Jakiej pomocy oczekuje od organizacji zbawidowskiej .....

Sanatoria

30. Krótka charakterystyka najbliższej rodziny, jej losy wojenne, a także szczególniejsze sytuacje życiowe rodziców, rodzeństwa, męża, dzieci - ich zawody, wykształcenie, zajmowane stanowiska/

Rodzice mi żyją Siostra - emerytka Łódź

Data. *10. IX. 1989 r.*

Stubisz Kawa

/ podpis czytelny osoby wypełniającej ankietę /

Uwaga: w razie potrzeby można uzupełniać dane na dodatkowych kartkach.

1 SKUBISZ-BAYER Wanda 7.18.40/1894 21-1 LWP

1928 Wanda Skubisz-Bajer, z Sejn, c. Walentego, ur. 30 października 1928 r. w Sejnach, w 1940 r. została wraz z rodziną wywieziona w głąb Związku Radzieckiego. Po zwolnieniu przez pewien czas pracowała z wolnej stopy. Została zmobilizowana do 1 AWP.

W życiu zbiorowym było wiele sposobności, by mogła zaprezentować się jako zdolna odtwórczyni tekstów różnych autorów, a także samorodnie powstających w zespołach wierszy, piosenek, opowiadań o życiu w wojsku. W taki sposób z przygotowanym repertuarem do żołnierzy, często bardzo blisko frontu. Jeżeli zaistniała możliwość wykorzystać skromną scenę szkoły lub jakiegoś domu kultury było to niezwykle i bardzo pomyślne wydarzenie, lecz najczęściej urządzano prowizorkę na złączonych z sobą ciężarówkach, na których opuszczano ściany. Za kurtynę służyły zwykle plandeki. Często zdarzało się, iż występ „urozmaicały” dalekie, a czasem zupełnie bliskie odgłosy detonacji. Niekiedy trzeba było przerwać występ, ewakuować się w bezpieczne miejsca, a słuchacze szli w bój. Została zdemobilizowana w 1945 r. Z tym doświadczeniem, które zdobyła na froncie i po przeszkoleniu, została aktorką w Teatrze Młodego Widza we Wrocławiu, następnie w teatrze w Bielsku Białej, na koniec w Olsztynie. Pracowała społecznie w SPATiFie i w Radzie Zakładowej teatru. Odznaczenia — KKOOP, Odznaka „Zasłużony Działacz Kultury”.

zob. Teodorowicz M. Odzież i kostiumy ... 4
Olsztyn 1994, s. 110 B. KAPALIK

i

7. 1899

ZSRR-LWP

BIELECKA Helena

Zródło informacji:

1939 Ankieta anonimowa z 1967r.

I.Król/99

20/1

i

T. 1878/usk

ZSRR-LWP

SKUBISZ Wanda (1968)

z d. Bajerówna

Zródło informacji:

Praca zbiorowa pod red. E. Syzdek

"Platerówki", Wyd. Ossolineum 1988 r.

Wrocław, str. 278.

H. Piel./99

21/24

i

T. 1878/484

ZSRR-LWP

SKUBISZ Wanda

z d. Bajerówna

Źródło informacji:

ankieta personalna
karta informacyjna
Relacja własna

Złożono:

Archiwum Pomorskie AK

87-100 Toruń, ul. W. Garbary 2

H.Piel./99

21/24

BAJEROWNA Wanda

STRZEGOMSKIE ZAKŁADY
WYROBÓW PAPIEROWYCH
"UNIPAP" Spółka z o.o.
59-220 Legnica, Jaworzyńska 17/19

TECZKA DO AKT

SWW 1824-331

ZN-96/1

